

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2019/20:SfU8

Ett starkare skydd för välfärdssystemen

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i bidragsbrottslagen och lag om ändring i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och avslår motionsyrkandena.

Regeringen föreslår att tillämpningsområdet för bidragsbrottslagen ska utvidgas och även avse stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde. Detta innebär att lagen kommer att omfatta t.ex. tandvårdsstöd, assistansersättning och olika former av arbetsmarknadspolitiska stöd. Vidare föreslår regeringen att maximistraffet för grovt bidragsbrott ska skärpas från fyra till sex års fängelse liksom att preskriptionstiden för ringa och vårdslöst bidragsbrott ska förlängas från två till fem år. Regeringen föreslår också att underrättelseskyldigheten vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen ska omfatta även pensioner och utvidgas på samma sätt som bidragsbrottslagen. Skyldigheten att underrätta föreslås också utvidgas till att även omfatta kommunerna.

Utskottet föreslår en mindre rättelse i lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

I betänkandet finns fyra reservationer (M, SD, V, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2018/19:132 Ett starkare skydd för välfärdssystemen.

Fyra yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Ett starkare skydd för välfärdssystemen	5
Reservationer	11
1. Bedrägerier mot lönegarantin, punkt 2 (M, SD, KD)	11
2. Handläggningstider, punkt 3 (M, KD)	11
3. Övrigt om bidragsbrott, punkt 4 (SD)	12
4. Övrigt om bidragsbrott, punkt 4 (V)	12
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	14
Propositionen	14
Följdmotionerna	14
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	15
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag	20

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Ett starkare skydd för välfärdssystemen

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i bidragsbrottslagen (2007:612),
2. lag om ändring i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen med den ändringen att 3 § ska ha den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2018/19:132 punkterna 1 och 2.

2. Bedrägerier mot lönegarantin

Riksdagen avslår motion

2018/19:3129 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD) yrkande 1.

Reservation 1 (M, SD, KD)

3. Handläggningstider

Riksdagen avslår motion

2018/19:3129 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD) yrkande 2.

Reservation 2 (M, KD)

4. Övrigt om bidragsbrott

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:3125 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) och

2018/19:3127 av Julia Kronlid och Linda Lindberg (båda SD).

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (V)

Stockholm den 8 oktober 2019

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Maria Malmer Stenergard

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maria Malmer Stenergard (M), Rikard Larsson (S), Carina Ohlsson (S), Katarina Brännström (M), Paula Bieler (SD), Solveig Zander (C), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Julia Kronlid (SD), Kadir Kasirga (S), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Mats Berglund (MP), Arin Karapet (M), Linda Lindberg (SD), Fredrik Malm (L), Ida Gabrielsson (V) och Erica Nådin (S).

Redogörelse för ärendet

Regeringen beslutade i september 2015 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av välfärdsstatens förmåga att stå emot organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet (dir. 2015:96). Utredningen, som tog namnet Utredningen om organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet mot välfärden (kallad Välfärdsbrottsutredningen), överlämnade i maj 2017 utredningsbetänkandet Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra (SOU 2017:37).

I juni 2016 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. utvärdera bidragsbrottslagen (2007:612) och de effekter som lagen har fått. Utredaren skulle även utvärdera lagen (2008:206) om underrättelseskylldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Utifrån resultatet skulle utredaren ta ställning till om det finns behov av ändringar i lagarna och i så fall lämna författningsförslag (dir. 2016:61). Utredningen, som tog namnet Utredningen om utvärdering av bidragsbrottslagen (kallad Bidragsbrottsutredningen), överlämnade i februari 2018 utredningsbetänkandet Bidragsbrott och underrättelseskylldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen – en utvärdering (SOU 2018:14).

I propositionen behandlar regeringen de båda utredningarnas förslag när det gäller bidragsbrottslagen och lagen om underrättelseskylldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Lagförslagen har granskats av Lagrådet.

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2018/19:132 Ett starkare skydd för välfärdssystemen och tre följdmotioner.

En förteckning över de behandlade förslagen finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

På grund av ett uppenbart förbiseende är regeringens lagförslag ofullständigt. Utskottet föreslår därför att lagförslaget rättas enligt utskottets förslag i bilaga 3.

Utskottets överväganden

Ett starkare skydd för välfärdssystemen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i bidragsbrottslagen och lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Ändringarna innebär bl.a. att tillämpningsområdet för bidragsbrottslagen utvidgas till att även omfatta vissa stöd, bidrag och ersättningar som avser en enskild person men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde, samt att maximistraffet för grovt bidragsbrott skärps och preskriptionstiden för vissa bidragsbrott förlängs. Vidare kommer underrättelseskyldigheten vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen att omfatta även pensioner och vissa ekonomiska stöd som avser en enskild person men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde. Skyldigheten att underrätta kommer att utvidgas till att även omfatta kommunerna.

Jämför reservation 1 (M, SD, KD), 2 (M, KD), 3 (SD) och 4 (V).

Gällande ordning

Bidragsbrottslagen

Lagens syfte är att åstadkomma ett bättre straffrättsligt skydd för välfärdssystemen och därigenom bl.a. bevara förtroendet för systemen och skydda de offentliga finanserna. Lagen omfattar bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, kommunerna eller a-kassorna (1 §). Stödformer som betalas ut till andra än den som stödet avser omfattas inte av lagen (prop. 2006/07:80 s. 69).

Den som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån felaktigt betalas ut eller betalas ut med för högt belopp, döms för bidragsbrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader (2 §). Om brottet är grovt, döms för grovt bidragsbrott till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömningen om brottet är grovt ska enligt 3 § särskilt beaktas

1. om brottet rört betydande belopp,
2. om den som begått brottet använt falska handlingar, eller

3. om gärningen ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning.

Den som genom grov oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån felaktigt betalas ut eller betalas ut med ett för högt belopp, döms för vårdslöst bidragsbrott. Om gärningen med hänsyn till beloppet och övriga omständigheter är mindre allvarlig, döms inte till ansvar (4 §).

Den som före utbetalning av en ekonomisk förmån frivilligt vidtar en åtgärd som leder till att ett korrekt beslut om förmånen kan fattas döms inte till ansvar (5 §).

Enligt 6 § bidragsbrottslagen ska de myndigheter som anges i 1 § samt kommuner och a-kassor anmäla till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten om det kan misstänkas att brott enligt bidragsbrottslagen har begåtts.

Bidragsbrott av normalgraden preskriberas efter fem år. Om brottet är grovt är preskriptionstiden tio år. Vårdslösa och ringa bidragsbrott preskriberas efter två år (35 kap. brottsbalken).

Lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

Lagen syftar till att felaktiga utbetalningar upptäcks och förhindras och omfattar enligt 1 § bidrag, ersättningar och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen eller arbetslöshetskassorna. Underrättelseskyldigheten gäller förutom för de nämnda även för Skatteverket och Kronofogdemyndigheten (2 §). Skyldigheten innebär att om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån har beslutats eller betalats ut felaktigt eller med för högt belopp, ska en underrättelse lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet (3 §). Skyldigheten gäller dock inte om det finns särskilda skäl, t.ex. om den beslutande myndigheten redan känner till felaktigheten eller om det rör sig om ett försumbart belopp. Av underrättelsen ska framgå vilka omständigheter som ligger till grund för antagandet om felaktighet (4 §).

Propositionen

Regeringen föreslår att bidragsbrottslagens bestämmelser ska omfatta även stöd, bidrag och ersättningar som avser en enskild person men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde, när stödet, bidraget eller ersättningen beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun.

Regeringen anger att företag har fått en allt större roll inom välfärdssystemen och att uppgifter visar att företag allt oftare används för att begå brott mot systemen. Att utbetalningar som avser enskilda personer men kommer den

enskilde till godo via en mellanhand inte omfattas av bidragsbrottslagen har tidigare motiverats främst med att det finns en avgränsningsproblematik. Regeringen anser nu att en avgränsning är möjlig genom att det i lagen anges att det ska vara fråga om stöd, bidrag och ersättningar som beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun.

Vidare anger regeringen att det statliga tandvårdsstödet uppvisar likheter med övriga välfärdsförmåner som Försäkringskassan hanterar och att tecken på att stödet är brottsutsatt motiverar att det omfattas av bidragsbrottslagen. Assistansersättningen måste, enligt regeringen, anses ha samma behov av straffrättsligt skydd. Ekonomiskt stöd till arbetsgivare och anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser uppgår till stora belopp och stöden har liknande syften och funktioner som de ekonomiska förmåner som administreras av Arbetsförmedlingen och som redan omfattas av bidragsbrottslagen och bör därför också omfattas av lagen.

Regeringen anser inte att utbetalningar av lönegaranti bör omfattas av bidragsbrottslagen. Lönegarantilagen (1992:497) innebär att staten under vissa förutsättningar svarar för en arbetstagares fordran på en arbetsgivare som försatts i konkurs eller är föremål för företagsrekonstruktion. Så kallade garanti-belopp betalas ut av sju länsstyrelser, men själva besluten om lönegaranti fattas av konkursförvaltare och rekonstruktörer eller av Kronofogdemyndigheten. År 2011 bedömdes missbruket av lönegarantin motsvara 150–200 miljoner kronor per år. Bedrägerierna bygger typiskt sett på att personer ges skenanställningar inför en konkurs. Garantin skiljer sig från de förmåner som omfattas av bidragsbrottslagen. Den betalas inte ut av någon myndighet som i dagsläget omfattas av lagen, utan av ett mindre antal länsstyrelser. Dessa får uppgifter om en arbetstagares fordran av en konkursförvaltare eller rekonstruktör, dvs. det är inte den enskilde eller arbetsgivaren som lämnar uppgifter till den utbetalande myndigheten. Vidare är den brottslighet som typiskt sett riktas mot lönegarantin uppsåtlig, och någon skyldighet för den enskilde eller arbetsgivaren att anmäla ändrade förhållanden finns inte i lönegarantilagen. Regeringen bedömer inte att de särskilda regler som finns i bidragsbrottslagen, som bl.a. innebär att brott kan begås av grov oaktsamhet och genom underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden, skulle bidra till att motverka uppsåtliga bedrägerier mot lönegarantin. Vidare anför regeringen att det pågår ett arbete inom Regeringskansliet med att utvärdera om utbetalningar av garantibelopp bör centraliseras till en nationell myndighet, vilket bl.a. skulle kunna öka möjligheten att motverka fel och fusk (Ds 2017:67 s. 14). Konsekvenserna av att låta bidragsbrottslagen omfatta lönegarantin har enligt regeringen heller inte analyserats tillräckligt.

Regeringen anger att utvecklingen med allt mer kvalificerade brott mot välfärdssystemen gör att tidigare bedömning av bidragsbrottens straffvärde kan ifrågasättas och att det kan finnas skäl för att höja straffmaximum. Förslaget i propositionen om att utvidga bidragsbrottslagens tillämpningsområde – att organiserad och systematisk brottslighet riktad mot ekonomiska stöd som betalas ut av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller kommuner kommer

att bedömas som bidragsbrott – talar för en höjning av maximistraffet. Det finns enligt regeringen exempel då sådan brottslighet bedömts som grovt bedrägeri och föranlett fängelsestraff om sex år. En straffskärpning är väl motiverad utifrån samhällets syn på brottens karaktär och straffvärde. Den övre delen av straffskalan kan förväntas tillämpas vid omfattande och kvalificerad brottslighet, t.ex. i organiserad form som rör mycket stora belopp. Regeringen föreslår att maximistraffet för grovt bidragsbrott höjs från fängelse i fyra år till fängelse i sex år.

Vårdslösa och ringa bidragsbrott preskriberas för närvarande efter två år. Regeringen föreslår att preskriptionstiden förlängs till fem år och hänvisar till att Bidragsbrottsutredningens utvärdering visar att det är vanligt att dessa bidragsbrott preskriberas under handläggningstiden. Det innebär att resurser läggs ned på att upptäcka och utreda brott som inte leder till lagföring på grund av att tiden inte räcker till. När bidragsbrottslagen infördes var ett övergripande mål att det straffrättsliga skyddet för välfärdssystemen ska vara lika starkt som på skatteområdet. Enligt regeringen är det relevant att jämföra bidragsbrott med brott enligt skattebrottslagen, som preskriberas tidigast efter fem år, bl.a. eftersom båda brottstyperna kräver längre utredningstid än motsvarande brott på andra områden.

När det gäller lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen föreslår regeringen att lagen ska omfatta även pensioner samt sådana stöd, bidrag och ersättningar som avser en enskild person men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde, när stödet, bidraget eller ersättningen beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun. Skyldigheten att underrätta föreslås av regeringen utvidgas till att gälla även kommunerna.

Genom förslagen i propositionen anser regeringen att riksdagens tillkännagivande om att myndigheternas underrättelseskyldighet vid misstanke om felaktig utbetalning även bör gälla för socialtjänsten och att bidragsbrottslagen bör omfatta felaktiga utbetalningar till företag och organisationer (bet. 2016/17:SfU1 punkt 4, rskr. 2016/17:122) är slutbehandlat.

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:3129 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att utvidga bidragsbrottslagens tillämpningsområde till att omfatta även den statliga lönegarantin. Detta föreslogs i en av de utredningar som ligger till grund för regeringens proposition. Det finns uppgifter som talar för att lönegarantin är utsatt för bedrägerier och att det rör sig om stora summor. Kontrollen av lönegarantin är eftersatt och eftersom flera aktörer är inblandade är det svårt att upptäcka bedrägerier. Motionärerna anser därför att konkursförvaltare, rekonstruktörer och Kronofogdemyndigheten ska omfattas av anmälningsskyldigheten om bidragsbrott riktade mot lönegarantin kan misstänkas. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om kortare handläggningstider. Förutom att preskriptionstiden förlängs

till fem år för bidragsbrott som är ringa och för vårdslöst bidragsbrott måste handläggningstiden hos utbetalande myndigheter, arbetslöshetskassor, kommuner samt polis och åklagare kortas vid bidragsbrott.

I kommittémotion 2018/19:3127 av Julia Kronlid och Linda Lindberg (båda SD) begärs ett tillkännagivande om grovt bidragsbrott. Motionärerna vill att möjligheten att under en begränsad tid frånta den som har dömts för grovt bidragsbrott de bidrag som låg till grund för den fällande domen ska utredas. Det skulle enligt motionärerna bidra till att stävja missbruket av bidragssystemen.

I kommittémotion 2018/19:3125 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda möjligheten att avkriminalisera vissa bidragsbrott och i stället införa administrativa sanktionsavgifter. Polis och åklagare skulle då kunna prioritera de grövre brotten, bl.a. när företag används som brottsverktyg. En avkriminalisering skulle kunna ta sikte på vissa brott av normalgraden eller ringa brott.

Utskottets ställningstagande

De svenska välfärdssystemen är utsatta för missbruk och brottslighet. Detta är allvarligt, inte minst mot bakgrund av att felaktiga utbetalningar undergräver förtroendet för systemen och riskerar att urholka betalningsviljan. Utskottet anser därför, i likhet med regeringen, att frågan om missbruk av välfärdssystemen är central för ett långsiktigt hållbart välfärdssamhälle. Bidragsbrottslagen och lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen fyller en viktig funktion eftersom de har som syfte att skydda välfärdssystemen från brottslighet och motverka felaktiga utbetalningar.

Regeringen föreslår att bidragsbrottslagen ska utvidgas till att omfatta vissa stöd, bidrag och ersättningar som avser en enskild person men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde. Utskottet ser positivt på att denna typ av stöd ska omfattas av bidragsbrottslagen eftersom företag har fått en större roll inom välfärdssystemen och allt oftare används för att begå brott mot dessa system. Förslaget innebär att även det statliga tandvårdsstödet, assistansersättning och ekonomiskt stöd till arbetsgivare och anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser kommer att omfattas av lagen.

Enligt regeringen bör emellertid utbetalningar av lönegaranti inte omfattas av bidragsbrottslagen. Lönegarantin innebär att staten, när vissa förutsättningar föreligger, ansvarar för en arbetstagares fordran på en arbetsgivare som har försatts i konkurs eller är föremål för en företagsrekonstruktion. Mot lönegarantin förekommer bedrägerier, t.ex. genom skenanställningar inför en konkurs. Besluten om lönegaranti fattas av konkursförvaltare, rekonstruktörer eller Kronofogdemyndigheten, som lämnar uppgifter till den utbetalande myndigheten – en länsstyrelse. Det är således inte den enskilde, eller arbetsgivaren, som lämnar uppgifter till den utbetalande myndigheten, och denna struktur särskiljer lönegarantin från de förmåner som omfattas av bidragsbrottslagen.

Vidare omfattas länsstyrelserna inte av bidragsbrottslagen. Ytterligare en skillnad är att den brottslighet som riktas mot lönegarantin typiskt sett är uppsåtlig medan bidragsbrottslagen innehåller regler som bl.a. innebär att brott kan begås av grov oaktsamhet och genom underlåtenhet att anmäla ändrade förhållanden. Utskottet anser mot denna bakgrund att reglerna i bidragsbrottslagen inte på ett tillfredsställande sätt skulle bidra till att motverka uppsåtliga bedrägerier som riktas mot lönegarantin.

Kontrollen av utbetalningarna från lönegarantin behöver emellertid utvecklas och förbättras. Utskottet ser därför positivt på att det inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att utvärdera om lönegarantiutbetalningar bör centraliseras till en nationell myndighet, vilket bedöms öka möjligheterna att motverka fel och fusk (Ds 2017:67 Lönegaranti och utbetalande myndighet).

Utskottet avstyrker med det sagda motion 2018/19:3129 (M, KD) yrkande 1.

Regeringen föreslår att maximistraffet för grovt bidragsbrott höjs från fyra till sex års fängelse. Enligt utskottet är en sådan höjning motiverad, inte minst med hänsyn till utvecklingen med allt mer kvalificerade brott mot välfärdsystemen och förslaget om att utvidga bidragsbrottslagens tillämpningsområde. Utskottet är däremot inte berett att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att utreda möjligheten att under en begränsad tid frånta den som döms för grovt bidragsbrott det eller de bidrag som domen avser. Inte heller kan utskottet ställa sig bakom ett tillkännagivande om att avkriminalisera vissa bidragsbrott för att i stället införa administrativa sanktionsavgifter i syfte att prioritera de grövre brotten. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2018/19:3127 (SD) och 2018/19:3125 (V).

Utskottet kan konstatera att bidragsbrott i allmänhet kräver längre utredningstid än motsvarande brott på andra områden och Bidragsbrottsutredningen visade att det är vanligt att ringa och vårdslösa bidragsbrott preskriberas under handläggningstiden. Utbetalande myndigheter, arbetslöshetskassor och kommuner samt polis och åklagare lägger således ned resurser på att upptäcka och utreda brott som inte alltid leder till lagföring eftersom tiden inte räcker till. Även regeringens förslag om att utvidga bidragsbrottslagens tillämpningsområde så att lagen kommer att gälla också brott som begås inom juridiska personer talar för en förlängd preskriptionstid. Utskottet ställer sig mot denna bakgrund bakom regeringens förslag om förlängd preskriptionstid för vårdslösa och ringa bidragsbrott. Utskottet kan dela bedömningen att det är viktigt att myndigheternas handläggningstider hålls korta. Enligt utskottets mening saknas det dock skäl att göra ett tillkännagivande om detta. Därmed avstyrker utskottet motion 2018/19:3129 (M, KD) yrkande 2.

I propositionen föreslås en ändring i 3 § lagen (2008:206) om underrättseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. I regeringens lagförslag har andra stycket i denna paragraf fallit bort och bör således läggas till.

Utskottet tillstyrker proposition 2018/19:132 punkt 1 och 2 med den ändring som framgår av bilaga 3.

Reservationer

1. **Bedrägerier mot lönegarantin, punkt 2 (M, SD, KD)**

av Maria Malmer Stenergard (M), Katarina Brännström (M), Paula Bieler (SD), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Julia Kronlid (SD), Hans Eklind (KD), Arin Karapet (M) och Linda Lindberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:3129 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD) yrkande 1.

Ställningstagande

Uppgifter finns som talar för att lönegarantin är utsatt för bedrägerier. Som exempel kan personer köpa upp företag i kris och ange vänner eller helt påhitade identiteter som anställda. Enligt en bedömning som har gjorts och som är från 2011 uppgår missbruket av lönegarantin till 150–200 miljoner kronor om året. Kontrollen av lönegarantin är eftersatt och eftersom flera aktörer är inblandade är det svårt att upptäcka bedrägerierna. Regeringen bör därför återkomma med förslag om att den statliga lönegarantin ska omfattas av bidragsbrottslagens tillämpningsområde och att anmälningssplikten enligt lagen därmed bör utökas till att omfatta fler aktörer. Detta föreslogs också i en av utredningar som ligger till grund för regeringens proposition och förespråkas även av Brottsförebyggande rådet och Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen.

2. **Handläggningstider, punkt 3 (M, KD)**

av Maria Malmer Stenergard (M), Katarina Brännström (M), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Hans Eklind (KD) och Arin Karapet (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:3129 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Det är viktigt att legitimiteten för bidragssystemen upprätthålls. Begångna bidragsbrott ska därför inte kunna preskriberas på grund av att handläggningen drar ut på tiden. Förutom den förlängning av preskriptionstiden som föreslås nu måste även handläggningstiderna förkortas. Riksdagen bör därför ge regeringen till känna att regeringen bör vidta åtgärder för att förkorta handläggningstiderna när det gäller bidragsbrott vid utbetalande myndigheter, arbetslöshetskassor, kommuner samt polis och åklagare.

3. Övrigt om bidragsbrott, punkt 4 (SD)

av Paula Bieler (SD), Julia Kronlid (SD) och Linda Lindberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:3127 av Julia Kronlid och Linda Lindberg (båda SD) och avslår motion

2018/19:3125 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V).

Ställningstagande

Regeringens straffskärpningar och skarpare ställningstagande mot bidragsbrott är ett steg i rätt riktning. Respekten för välfärdssystemen måste vara stark, och från politiskt håll bör det vara allas angelägenhet att de ekonomiska stöden hamnar i rätt händer och att arbetet med att minska bidragsbedrägerierna bedrivs kraftfullt. Utöver förslagen i propositionen bör dock även möjligheten att under en begränsad tid frånta en person de förmåner som legat till grund för en fällande dom, när den dömde har gjort sig skyldig till grovt bidragsbrott, utredas. Detta skulle skapa ytterligare ett orosmoment för den som överväger att missbruka välfärdssystemen.

4. Övrigt om bidragsbrott, punkt 4 (V)

av Ida Gabrielsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:3125 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) och
avslår motion

2018/19:3127 av Julia Kronlid och Linda Lindberg (båda SD).

Ställningstagande

Det är viktigt att beivra alla sorters fusk med ersättningar och bidrag från våra gemensamma välfärdssystem. Ett sätt att underlätta detta arbete vore att avkriminalisera vissa av bidragsbrotten och i stället göra det möjligt för de utbetalande myndigheterna att använda administrativa sanktioner i dessa fall. Polis och åklagare skulle på detta sätt kunna frigöra resurser och fokusera på de grövre bidragsbrotten som omfattar fall där företag används som brottsverktyg. I utredningsbetänkandet Sanktionsavgifter på trygghetsområdet (SOU 2011:3) finns ett förslag till ett sådant sanktionssystem. Regeringen bör utreda ett sådant system.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2018/19:132 Ett starkare skydd för välfärdssystemen:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i bidragsbrottslagen (2007:612).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Följdmotionerna

2018/19:3125 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att avkriminalisera vissa bidragsbrott och i stället införa administrativa sanktionsavgifter och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:3127 av Julia Kronlid och Linda Lindberg (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om grovt bidragsbrott och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:3129 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvidga bidragsbrottslagens tillämpningsområde till att omfatta även den statliga lönegarantin och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förkortade handläggningstider och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i bidragsbrottslagen (2007:612)

Härigenom föreskrivs i fråga om bidragsbrottslagen (2007:612)

dels att 1–6 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 7 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller sådana bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål (*ekonomiska förmåner*) som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, *kommunerna* eller *arbetslöshetskassorna*.

Denna lag gäller sådana bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, *en kommun* eller *en arbetslöshetskassa och betalas ut till en enskild person (ekonomisk förmån)*.

Denna lag gäller även sådana stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (ekonomiskt stöd).

2 §

Den som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån felaktigt betalas ut *eller* betalas ut med ett för högt belopp, döms för bidragsbrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till

Den som lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån *eller ett ekonomiskt stöd* felaktigt betalas ut, *felaktigt tillgodoräknas*, betalas ut med ett för högt belopp *eller tillgodoräknas med ett för*

¹ Senaste lydelse 2009:1525.

böter eller fängelse i högst sex månader.

högt belopp, döms för *bidragsbrott* till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

3 §

Om brott som avses i 2 § är grovt, döms för *grovt bidragsbrott* till fängelse, lägst sex månader och högst *fyra* år.

Om brott som avses i 2 § är grovt, döms för *grovt bidragsbrott* till fängelse, lägst sex månader och högst *sex* år.

Vid bedömningen om brottet är grovt *skall* det särskilt beaktas

Vid bedömningen *av* om brottet är grovt *ska* det särskilt beaktas

1. om brottet rört betydande belopp,
2. om den som begått brottet använt falska handlingar, eller
3. om gärningen ingått i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning.

4 §

Den som av grov oaktsamhet begår en sådan gärning som avses i 2 §, döms för *vårdslost bidragsbrott* till böter eller fängelse i högst ett år.

Om gärningen med hänsyn till beloppet och övriga omständigheter är mindre allvarlig, döms inte till ansvar.

Om gärningen med hänsyn till beloppet, *riskan för slutlig ekonomisk skada* och övriga omständigheter är mindre allvarlig, döms inte till ansvar.

5 §

Den som före utbetalning av en ekonomisk förmån frivilligt vidtar en åtgärd som leder till att ett korrekt beslut om förmånen kan fattas, döms inte till ansvar enligt 2–4 §§.

Den som före utbetalning *eller tillgodoräknande* av en ekonomisk förmån *eller ett ekonomiskt stöd* frivilligt vidtar en åtgärd som leder till att ett korrekt beslut om förmånen *eller stödet* kan fattas, döms inte till ansvar enligt 2–4 §§.

6 §²

Myndigheter som anges i 1 § samt kommuner och arbetslöshetskassor ska göra anmälan till Polismyndigheten *eller till Åklagarmyndigheten* om det kan misstänkas att brott enligt denna lag har begåtts.

Myndigheter som anges i 1 § samt kommuner och arbetslöshetskassor ska göra anmälan till Polismyndigheten om det kan misstänkas att brott enligt denna lag har begåtts.

7 §

Bestämmelserna i 35 kap. 1 § brottsbalken hindrar inte att en person får dömas till påföljd för

² Senaste lydelse 2014:667.

bidragsbrott som är ringa enligt 2 § eller vårdslöst bidragsbrott enligt 4 §, om den misstänkte häktats eller fått del av åtal för brottet inom fem år från brottet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

Härigenom föreskrivs att 1–4 §§ lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag gäller sådana bidrag, ersättningar och lån för personligt ändamål (*ekonomiska förmåner*) som enligt lag eller förordning beslutas av Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen, *kommunerna* eller *arbetslöshetskassorna*.

Föreslagen lydelse

1 §³

Denna lag gäller sådana bidrag, ersättningar, *pensioner* och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen, *en kommun* eller *en arbetslöshetskassa* och betalas ut till *en enskild person (ekonomisk förmån)*.

Denna lag gäller även sådana stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (ekonomiskt stöd).

2 §⁴

Underrättelseskyldighet enligt lagen gäller för Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna. Skyldigheten gäller dock inte i Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet.

Underrättelseskyldighet enligt lagen gäller för Migrationsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Arbetsförmedlingen, *kommunerna* och arbetslöshetskassorna. Skyldigheten gäller dock inte i Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet.

³ Senaste lydelse 2009:1015.

⁴ Senaste lydelse 2009:1015.

3 §

Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån har beslutats *eller* betalats ut felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet. Har förmån beslutats efter överklagande ska underrättelse i stället lämnas till den myndighet eller organisation som följer av 1 §.

Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån *eller ett ekonomiskt stöd* har beslutats, betalats ut *eller tillgodoräknats* felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet. Har förmån *eller stöd* beslutats efter överklagande ska underrättelse i stället lämnas till den myndighet eller organisation som följer av 1 §.

4 §

Av underrättelsen ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för antagandet att en ekonomisk förmån har beslutats *eller* betalats ut felaktigt eller med ett för högt belopp.

Av underrättelsen ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för antagandet att en ekonomisk förmån *eller ett ekonomiskt stöd* har beslutats, betalats ut *eller tillgodoräknats* felaktigt eller med ett för högt belopp.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

3 §

Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån har beslutats eller betalats ut felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet. Har förmån beslutats efter överklagande ska underrättelse i stället lämnas till den myndighet eller organisation som följer av 1 §.

Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån *eller ett ekonomiskt stöd* har beslutats, betalats ut *eller tillgodoräknats* felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet. Har förmån *eller stöd* beslutats efter överklagande ska underrättelse i stället lämnas till den myndighet eller organisation som följer av 1 §.

Underrättelseskyldigheten gäller inte om det finns särskilda skäl.